

Obr. 5. Praha 8-Karlín, kostel sv. Cyrila a Metoděje. Václav Levý, 1867–1869: Kristus mezi sv. Cyrilem a Metodějem, tympanon hlavního portálu (foto autorka, 2018).

a na pravém je vyobrazeno Zvěstování Panně Marii. Ikonograficky je tak starozákonní výjev prvotního hříchu doplněn novozákonním výjevem Zvěstování, který oznamuje příchod Spasitele.

Reliéfy vznikaly v letech 1867–1869 a jejich autorem je sochař Václav Levý (1820–1870; POCHÉ 1943, bez paginace; ČERNÁ 1964, 75–76), který byl vedle architekta Ullmanna a malíře Josefa Mánesa jedním z trojice českých umělců, kteří se měli od počátku na stavbě a výzdobě kostela podílet. Připomeňme v této souvislosti nezachovaný model karlínského kostela, který Ullmann zadal Levému a pro nějž Josef Mánes navrhl schéma výzdoby hlavní lodi (*sine* 1853, 478). Modely k reliéfům prováděl Levý v závěru svého pobytu v Římě (1854–1866) a vystavil je roku 1866 v Praze. Tehdy byly kladně přijaty a ceněny pro svou pravdivost a porozumění umělce starým mistrům, což jsou hodnoty, které spolu s lyričností a zprostředkováním citového zaujetí přisuzujeme Levého dílu tohoto období dodnes. Po formální stránce pak kritik Karel Purkyně na karlínských reliéfech cenil výstavbu lidské figury a ztvárnění draperie.¹¹ Definitivní reliéfy vznikaly až po Levého návratu do Prahy, shodou okolností v dílně huti dokončované svatovítské katedrály, kterou sochaři zapůjčil architekt Kranner, jenž v té době dostavbu katedrály řídil. Vedle sochaře Františka Heidelbergera (1844–1919) tehdy Levému jako učeň pomáhal mladý Josef Václav Myslbek (1848–1922; V. W. 1885, 290; POCHÉ 1980, 245).

V rámci první etapy výzdoby byly také realizovány některé interiérové malby. Jako liturgicky nejdůležitější prostor chrámu byla vymalována apside presbytáře a dále stěny při bočních oltářích. Malba v apsidě chrámu byla provedena nákladem Krasoumné jednoty v letech 1867–1873 (ŠAMAL 1944, bez paginace). Ideovým autorem malby je tehdejší profesor historické malby a zároveň ředitel pražské Akademie Josef Matyáš Trenkwald (1824–1897), který vytvořil přípravné kartony.¹² Na provedení malby samotné však pracoval malíř Gustav Vacek (též Watzek, 1821–1894; *sine* 1873, 390), Trenkwaldův vrstevník a bývalý žák pražské Akademie, který se věnoval především církevní a portrétní malbě (TOMAN 1950, 687–688). Tato nástěnná malba stylově i z hlediska autorství odpovídá nazarénské tradici úkolů monumentální výzdoby, na nichž pracovali profesoři akademii, často v součinnosti se svými studenty (PETRASOVÁ/PRAHL 2012, 98–99). Obdobnou situaci pak v Karlíně pozorujeme u mladší části výzdoby kostela, na které pracoval tehdejší vedoucí ateliéru historické a náboženské malby na pražské Akademii František Sequens spolu se svými žáky. Tato pozdější část výzdoby však již byla financována prostřednictvím veřejných sbírek a významnějších individuálních dárců.

Ústředním výjevem malby v apsidě je postava žehnajícího Krista v mandorle, nesené a obklopené anděly (obr. 6). Ve spodní části malby pak nalezneme postavy apoštolů, v jejichž středu

¹¹ Cf. ČERNÁ 1964, 75, 108. Marie Černá uvádí kritiky pražské výstavy, otištěné v periodiku *Politik* (Karel Purkyně) a *Prager Zeitung*.

¹² V Archivu Národní galerie Praha je uložena smlouva mezi Trenkwaldem a Krasoumnou jednotou o provedení této malby, uzavřená již v prosinci 1864 (ANG 1864). Ve Sbírce grafiky a kresby Národní galerie Praha pak nalezneme Trenkwaldovy kartony vztahující se k dané malbě (NG SGK inv. č. K 13167, K 15277, K 15278).

klenby o jednom poli, tak i v návrhu řešení oltářní stěny, jíž dominuje postava trůnícího Boha Otce, držícího sféru (obr. 14). Vzhledem k opakování motivu se můžeme domnívat, že se jedná o možné varianty výmalby. Další Navrátilova skica, snad také určená pro Karlín (PEČÍRKA 1940b, 50, 73; SLONIM 2011, 52–53), představuje ústřední výjev Narození Páně, doplněný Zvěstováním Panně Marii, začleněným do dekorativního rámce (obr. 15). Ztvárnění tohoto rámce se ovšem na první pohled liší od pojetí dekoru dvou předchozích návrhů-kvašů a ani ikonograficky spolu tyto návrhy nesouvisejí, snad se tedy jedná o další možnou variantu. Samotný komorní prostor křestní kaple navíc vybízí pouze k pojednání oltářní stěny – apsidy. Křestní kaple byla nakonec doplněna převážně geometricky řešenou dekorativní polychromií podle Bedřicha Wachsmanna (LEHNER 1887b, 34; PEČÍRKA 1940b, 51), z jehož majetku také pocházejí některé ze zmiňovaných Navrátilových kvašů. Samotná oltářní stěna byla vymalována až v rámci mladších fází výzdoby.

Obr. 14. Josef Matěj Navrátil, 1861: *Návrh na výzdobu křestní kaple v chrámu karlínském – Bůh Otec a čtyři evangelisté*. Kvaš, papír, 455 × 294 mm (NG SGK, inv. č. K 8654; foto © Národní galerie Praha, 2018).

Obr. 15. Josef Matěj Navrátil, 1861: *Narození Páně*. Návrh nástěnné malby pro kostel v Karlíně, kvaš, papír, 275 × 220 mm (© soukromá sbírka Patrika Šimona, Praha).

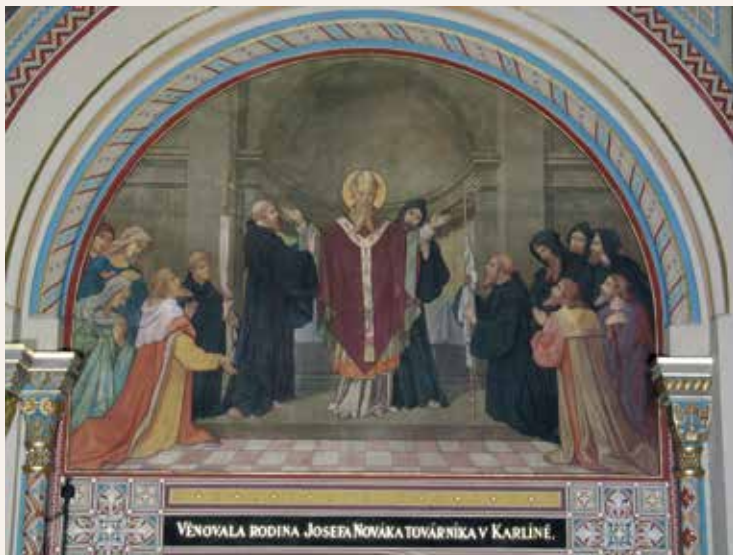
Druhá etapa výzdoby kostela: Jednota pro vyzdobení chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně

„Dvacet dvou let uplynulo od rozmilé doby té a velkolepý chrám, okrása našeho města, stojí u prostřed Karlína zvenčí pln nádhery – bez soch do kaplíček nad portálem vyklenutých a vnitř – nedohotovený.“²²

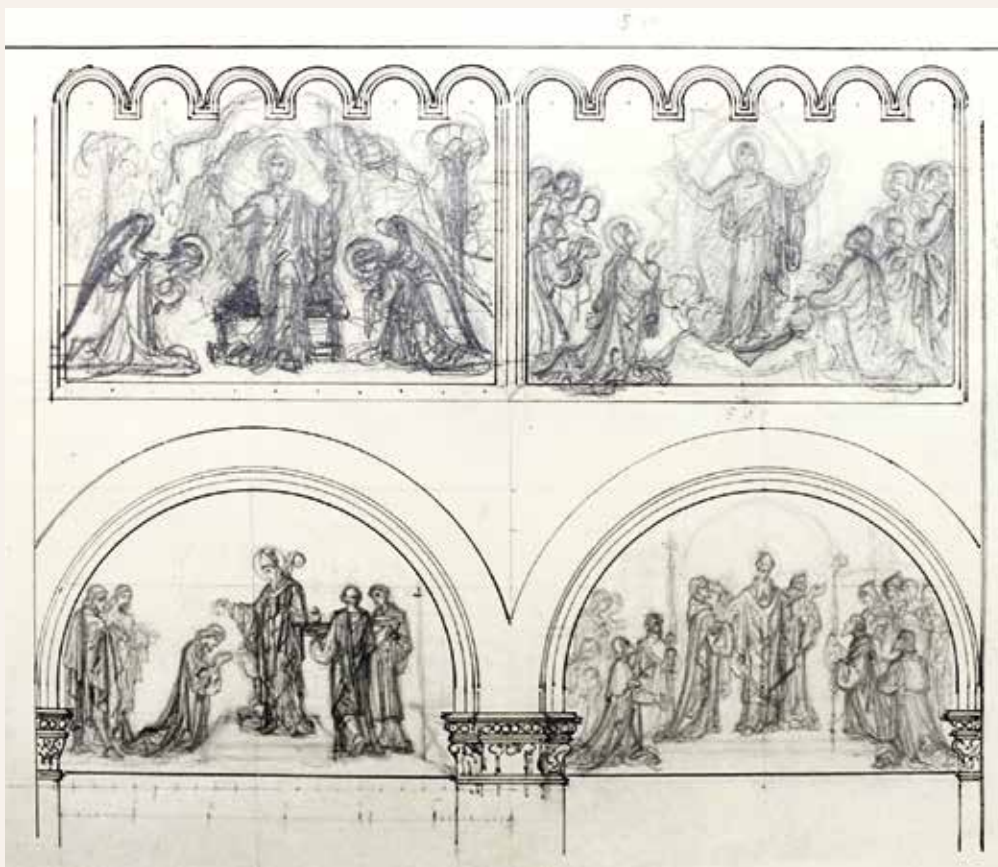
Roku 1885 uplynulo dvacet dva let od svěcení chrámu, a jeho výzdoba stále nebyla dokončena. Palčivé bylo především téma vnitřní výzdoby nástěnnými malbami – prakticky celý prostor trojlodí zůstával dosud bez výmalby (obr. 16). Symbolickým novým impulzem se stalo zcela aktuální tisícileté výročí smrti sv. Metoděje (1885), jednoho z patronů kostela, a pak také blízkí se padesátileté výročí nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn (1898). Z iniciativy Ferdinanda Lehnera,²³ tehdejšího kaplana v Karlíně, byla tedy myšlenka na dokončení výzdoby karlínského kostela oživena.

²² Archiv ŘMK farnost Karlín 1885–1938, zápis ke dni 8. 2. 1885, fol. 4.

²³ Ferdinand Josef Lehner (1837–1914) působil v Karlíně od roku 1865 jako kaplan při kostele sv. Cyrila a Metoděje. V 70. letech založil nejprve časopis *Cecilie* (později *Cyřil*), věnovaný hudbě, a v roce 1875 také časopis *Method*, věnovaný především církevnímu výtvarnému umění. Právě v časopise *Method* pak byly publikovány jednatelské nebo výroční

Obr. 26. Praha 8-Karlín, kostel sv. Cyrila a Metoděje. František Sequens, 1892: *Smrt sv. Metoděje*. Lunetový obraz cyrilometodějského cyklu při evangelijní (severovýchodní) straně presbytáře (foto T. Berger – T. Záhoř, 2003).

Obr. 27. František Sequens, do roku 1890: návrh kompozic pro evangelijní (severovýchodní) stranu presbyteria karlínského kostela, pero a tužka na papíře, 313 × 264 mm (ZČM, inv. č. UMP 19066; foto autorka, 2014).

se právě o obrazy věnované rodinami Lokayovou a Novákovou, představující *Křest knížete Bořivoje* a *Smrt sv. Metoděje* (KNEIDL 1898, 17). Ve druhém zmíněném (obr. 26) Sequens vyhověl požadavku Jednoty, který Pirner odmítl. František Sequens měl dále během roku 1894 namalovat další dva obrazy při evangelijní straně hlavní lodi, *Ukřižování* a *Kladení do hrobu*, a následně dokončit výzdobu presbytáře.⁴⁶ Zakázka byla ovšem po dva roky odkládána. Z této fáze Sequensova působení v Karlíně, patrně z let 1887–1889, se zachovaly dvě přípravné práce, ve kterých si Sequens do sestavy chrámové stěny, naznačené tuší, tužkou komponoval jednotlivé figurální výjevy (obr. 27).⁴⁷ Kompozice maleb byly tedy patrně rozvržené, ale práce postupovaly s ohledem

46 Archiv ŘMK farnost Karlín 1885–1938, zápis ke dni 31. 1. 1894, fol. 123.

47 ZČM, inv. č. 19065 a 19066.